

„Bullying”, avagy az iskolai bántalmazásról

A gyermekek közötti agresszió napjainkban egyre szélsőségesebb formában jelenik meg. A játékos csúfolódástól a kiközösítésen át a fizikai bántalmazásig széles a paletta. Számos kérdés felmerül az emberben ezzel a témával kapcsolatban. Mi ez a jelenség egyáltalán? Hogyan ismerhetjük fel? Ki a felelős érte? Mik a következményei? Hogyan előzhetjük meg a bajt? Mi van akkor, ha már megtörtént a baj? Hogyan kezeljük?

Ezekre a kérdésekre kerestük a választ szeptember 28-án, szerda délután, tanár kollégáimmal, a Csiky Gergely Főgimnáziumban.

Mit nevezünk iskolai bántalmazásnak?

A nemzetközi szakirodalomban általános elfogadott definíció Dan Olweus, norvég pszichológus nevéhez fűződik. Az ő megfogalmazása szerint **iskolai bántalmazásról akkor beszélhetünk, amikor valakit rendszeresen és hosszú időn keresztül egy vagy több diák lelkileg és /vagy fizikailag bánt**. Ennek értelmében a bántalmazásnak három ismertetőjele van: jelen van a *tudatos, bántó szándék, egyenlőtlen erőviszony* áll fenn az érintettek között (vagyis erősebb a gyengébet, nagyobb a kisebbet, több gyerek bánt egy gyereket), valamint mindezek *hosszabb ideig, ismétlődően* zajlanak.

A bántalmazás lehet szóbeli (csúfolódás, gúnynevek használata, pletykázkodás, rágalmozás, alaptalan vádak), fizikai (ütés, a másik dolgainak megrongálása), kapcsolati (kiközösítés, kirekesztés), illetve napjainkban egyre inkább terjed az internetes zaklatás is, angol nevén a „cyberbullying” (sms-ben, közösségi oldalakon).

Sokszor halljuk diákjainkat mentegetni magukat egy-egy bántó magartás után, hogy „csak ugratni akartam”, „hát még a viccet sem érti?”. Valóban nehéz eligazodni ebben a kérdésben, eldönteni, hogy mi az, ami még „simán belefér” egy egészséges kapcsolatba, és mi az, ami már bántalmazásnak minősül. Ha megtanulunk különbséget tenni ugratás és csúfolódás között, akkor könnyebben felismerjük és megértjük, miért elfogadható az egyik és miért nem a másik.

Az ugratásra jellemző egyfajta játékoság, kölcsönösség a barátok között, nem az a célja, hogy megbántsa a másikat, mindkét fél tud rajta nevetni, illetve vége szakad amint zavaróvá válik, vagy a másik fél tiltakozni kezd. Ezzel szemben a csúfolódás célja, hogy megbántsa a másikat, gonosz szándék áll mögötte, a megbántott nem tud együtt nevetni a zaklatóval, és annál inkább fokozódik, minél inkább tiltakozik valaki ellene.

Az iskolai bántalmazás részvevői

Az iskolai erőszak a legtöbb esetben nem elszigetelt, hanem csoportban lezajló jelenség, amely során a zaklató és az áldozat(ok) mellett több néző is jelen van, akik csak ritkán semleges megfigyelők. A szemlélők jogos, illetve sok esetben kevésbé jogos kifogásokra hivatkozva tartózkodnak a közbeavatkozástól. Ők azok, akik tudnak arról, hogy mi történik, de úgy tesznek, mintha nem tudnának, vagy akik tehetnének, de nem tesznek ellene.

Az iskolai bántalmazás szereplői (zaklatók, áldozatok, szemlélők) közül a legkevesebb figyelmet a szemlélőkre fordítjuk, annak ellenére, hogy a diákok ezen csoportja hatékony lehet a bántalmazás megelőzése és kezelése szempontjából. A szemlélő nem tudja, hogy mitévő legyen, nem tudja, hogyan léphetne közbe, hogyan szóljon a tanároknak, hogyan segítsen az áldozatnak. A közbeavatkozás módjait a felnőttek kell hogy megtanítsák nekik.

A Committee for Children nevű nemzetközi gyermekvédelmi szervezet preventív programja, a *Steps to respect* (A tisztelet lépései) felkészíti a diákokat arra, hogy **felismerjék a zaklatást** („Igazságos a helyzet? Hogy érzem magam? Meg szokott ismétlődni?”), **utasítsák el a zaklatást** (nemet mondanak az erőszakos viselkedésre), és **jelentsék a zaklatást** (feltétlenül szóljanak egy felnőttnek, ha egy osztálytársuk bajban van).

A cél az, hogy minden diák felismerje, mindnyájan felelősek azért, hogy biztonságos légkör uralkodjon az iskolában, az osztályokban. Az erőszak körforgását nem lehetetlen megszakítani. Ha egyvalaki van olyan bátor, hogy kiálljon a társaiért, akkor a törődés és kedvesség körforgása erőre kap a közösségben. Ha az egész csoport egyhangúlag nemet mond a zaklatók uralmára, megszakad az erőszak körforgása. Az üzenet: „Nem tabu! Beszélj róla! Avatkozz közbe! Van segítség!”

Rudolf Anna,
nevelési tanácsadó